

سخن استاد مهمان: دوران پسادیویی

انسان‌هایی که خط را اختراع کردند و انسان‌هایی که بعداً لوح‌های گلین را می‌ساختند، تصور نمی‌کردند هزاران سال بعد افرادی پیدا شوند که فرایند ثبت و اشاعه دانش مکتوب و مضبوط را به صورت یک علم و حرفه درآورند. علمی که دارای قوانین و استاندارد شود، در آن نظریه‌پردازی کنند و حرفه‌ای‌گری را در آن ترویج دهند.

شاید اگر تلاش‌ها و پیگیری‌های دیویی و یارانش نبود امروز چنین رشته‌ای به صورت دانشگاهی ظهور نمی‌کرد. قصد تمجید از دیویی را ندارم و خود بهتر می‌دانید که در کشورهای دیگری نظیر آلمان چه تلاش‌هایی برای راه‌اندازی دوره‌های آموزشی کتابداران رخ داد ولی به هر حال باید پذیرفت که ایجاد این رشته به صورت دانشگاهی به نام او یعنی ملویل دیویی سکه خورده است بنابراین، شاید بتوانیم دوران فعالیت کتابداران را به سه دوره تقسیم کنیم:

1. دوران ماقبل دیویی که در این دوران، کتابداران تحصیل‌کرده‌ای وجود نداشتند، بلکه دانشمندان و فرهیختگان وظیفه کتابداری کتابخانه‌ها را عهده‌دار بودند.

2. دوران دیویی که زمان شکوفایی کتابخانه‌ای و توسعه قوانین مختلف سازمان‌دهی بود. در این دوران، همه چیز به نفع کتابخانه‌ها و کتابداران تمام می‌شد. شاید یکی از دلایلی که امروز هنوز برای جمعی از کتابداران، فهرست‌نویسی و سازمان‌دهی کردن، یک کار شیک و باپرستیژ محسوب می‌شود از اثرات آن دوران است که کتابخانه‌ها، مجموعه محور و کتابدار محور بودند و کمتر تعاملی با کاربر مشاهده می‌شد. این دوران را می‌توانیم با دوران وب ۱/۰ مقایسه کنیم. دوره‌ای که کاربران فقط حق داشتند آن چیزی که در صفحه‌نمایششان می‌آمد به کار ببرند. اجازه ویرایش، اظهار نظر یا افزودن دانش جدید را نداشتند. در دوران دیویی، هم تقریباً همین منوال جاری بود. همه چیز به زبان کتابدار بود. از سرعنوان موضوعی بگیریید تا اصطلاح‌نامه‌ها و برگه‌دان! کتابدار، حاکم بلامنازع کتابخانه محسوب می‌شد، اما کم‌کم زرمه‌های تغییر به گوش خورد. ورود رقبای جدید! رقیب یا ابزار؟ بسیاری از کتابداران هراسیدند که نمی‌توانند همپای رقبا حرکت کنند و محکوم به فنا شدند. برخی دیگر اما فهمیدند که این مهمان‌های جدید کتابخانه‌ها رقیب نیستند، ابزار دست آن‌ها محسوب می‌شوند. پس کم‌کم دوران دیویی داشت رنگ می‌باخت. به یک‌باره انقلاب فناوری اطلاعات کتابخانه‌ها را همچون سیلی خروشان درنوردید و بسیاری از کتابداران را با خود برد و برخی دیگر محکم ماندند و از این ابزارها کار کشیدند. آن‌ها به خوبی فکر این روزها را کرده بودند و دل‌خوش به آن پئیری نبودند که هر روز هست و می‌توانند تا آخر عمر از آن بخورند! کتابخانه‌ها از مجموعه محوری خارج شدند و به سمت کاربرمحوری رفتند.

3. دوران پسادیویی در حال شروع شدن بود. با ورود قابلیت‌های وب ۲/۰، دیگر همه فعالیت‌های تک‌بعدی به پایان رسید. نسلی جدیدی از کتابداران پیدا شدند که فقط در چارچوب میز کارشان و سرزمین کتابخانه فکر نمی‌کردند. به سراغ کاربر در هر جایی بود می‌رفتند. امروز آن‌ها را در همه جا می‌توانیم ببینیم که دیگر محدود در برهه‌های فهرست‌نویسی نیستند و روی ابزارهای ارتباطی سوارند؛ اما هنوز پایان کار نیست. این آغاز راه است. فقط سواری گرفتن از ابزارهای وب ۲/۰ برای ارائه خدمات بهتر کافی نیست. فقط حضور در رسانه‌های اجتماعی کافی نیست. کاهش شکاف اطلاعاتی و دیجیتالی، آشناسازی جامعه با اهمیت اطلاعات موثق و تبدیل نادرهای اطلاعاتی به داراها از وظایف نسل جدید کتابداران است. دیگر کسی نمی‌تواند ادعا کند اطلاعات ندارد، بلکه می‌تواند بگوید اطلاعات صحیح ندارد! وظیفه کتابدار ۲/۰ است که افزون بر تسلط بر مهارت‌های بهره‌گیری از رسانه‌های اجتماعی و جذب کاربر به کتابخانه، این شکاف را در جامعه کاهش دهد و بیشتر در دل اجتماع باشد تا از نیاز کاربران مطلع باشد؛ این کمترین کار ما کتابداران در دوران پسادیویی است!

باید منتظر دورانی باشیم که فراتر از پسادیویی است و چه بسا این بار باید با نورون‌های عصبی کار کنیم و اطلاعات را به کورتکس مغز کاربران بفرستیم. هیچ چیز بعید نیست. مگر کالیمخوس فکر می‌کرد روزگاری وسیله‌ای به اسم اوپک اجتماعی یا پایگاه او سی آل سی ایجاد شود؟ آینده را همین امروز ببینیم و برای تغییرات آماده باشیم.

نویسنده: دکتر امیررضا اصنافی

مشخصات استناددهی به این مقاله

امیررضا اصنافی
سخن استاد مهمان: دوران پسادیویی
کتابدار ۲.۰ – (عنوان لاتین: 2.0 i-Kit@bd@r)

نویسنده (ها):

عنوان مقاله:

عنوان مجله:

دوره مجله (Vol):

شماره مجله (Issue):

سال (Year):

شناسه دیجیتال (DOI):

لینک کوتاه:

۱۳۹۴

http://lib2mag.ir/1946

lib2mag.ir